

puke sirotinje. Takođe cela opština ima pravo da proda ili zaduži svoju zemlju, ali pojedinac nemože nikad da zaduži svoj deo ili svoje pravo na opštinsku zemlju. To je pojam opštinske svojine kod Srba.

Zadružna svojina osnovana je na istom načelu kao i opštinska, što nikako nisu mogli da svate prvi srbski zakonodavci. U zadruzi zemlja i sve druge pokretne stvari, koje spadaju u oruđa za proizvodnju kao: zgrade, stoka, plug, kola, upravo ono što neki ekonomiste zovu "kapital" u suvremenom gazdinstvu, spadaju u zajedničku svojinu. Izuzimlju se samo neki ručni alati, koji obično pripadaju lično onome, koji se s njima služi. Zadružnu svojinu ne može ni jedan član zadruge zadužiti na račun svog dela, a još manje prodati. Ako zadrugar ostavi zadrugu, nema nikakva prava na zadrugarsku svojinu, samo kad se vrati ima pravo opet da zauzme mesto u zadruzi. U ono vreme kad je nezavaćene zemlje bilo izobilja i kad joj je cena bila veoma niska, niko nije ni mario da ima "pravo svojine" na neku zemlju, koju ne radi. Zato je sasvim prirodno da član zadruge pošto izađe iz zadruge i lati se drugog posla, bilo u istoj ili drugoj opštini, nema pravo na zadružno imanje. To je načelo jasno izrečeno u zakonu „O zadrugama" u vojenoj granici u Austriji i očevitno je izraz narodnog svatanja o zadružnoj svojini. Samo svi članovi zadruge svojim rešenjem mogu raspolagati imovinom, zaduživati je i prodavati. Ako se članovi porodice umnože ili ako iz ma kog uzroka neće da žive zajednički, onda se zadruga deli i onda tek pristankom sviju, pojedini postaju vlasnici nad jednim delom razdeljenog imanja a pre - ne.

Lična zarada svakog pojedinog člana ide u opšti prihod cele zadruge i svaki član ima podjednako pravo na celokupni prihod cele zadruge. Prihod se meri potrebom svakog člana a ne njegovom ličnom zaradom. Neki put se desi da za nekog člana treba izvanrednih troš kova kao NLr. kod ženidbe i te snosi cela zadruga. U porodičnoj zadruzi vlada dakle najpodpuniji komunizam u imanju, radu i uživanju. U ličnu svojinu dolazi vrlo malo predmeta, upravo oni koji služe ličnoj potrebi svakog člana. Razume se, predmeti koji dolaze u ličnu svojinu kao rana, odelo, posuđe i T.d. dolaze iz opšteg prihoda zadruge po opštem odobravanju.

Ali u svakoj zadruzi ima nekih sitnica, koje svaki može prisvoiti bez pitanja zadrugara. Tako je još pre 15-20 god. u srpskim zadrugama bio običaj da novci od voća, piliha, jaja i drugih sitnica, što obično žene i devojke prodaju iz kuće, dolaze u njiovu privatnu svojinu. Zadruga o tome ne vodi računa. Ali takvih je pred meta malo. Muški članovi zadruge, koji izuče kakav zanat (obično sa moučki) pa mogu pokraj zajedničkih poslova sami zarađivati van zadruge, imaju pravo na tu zaradu, ali oni obično tada